

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 18 Μαρτίου 2021 με την ακόλουθη σύνθεση: Γεωργία Μαραγκού, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τρίτου Τμήματος, Αγγελική Μυλωνά και Γεωργία Παπαναγοπούλου, Σύμβουλοι, Αικατερίνη Σπηλιοπούλου και Αριστοτέλης Σακελλαρίου, Πάρεδροι με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο: Δημήτριος Κοκοτσής, Επιτροπεύων Πάρεδρος, που αναπληρώνει νόμιμα την κωλυόμενη Γενική Επίτροπο της Επικρατείας.

Γραμματέας: Αντωνία Σαρλά, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να αποφασίσει σχετικά με την από ... (που κατατέθηκε αυθημερόν στην Υπηρεσία Επιτρόπου του Ελ.Σ στο Νομό ... και, μετά τη διαβίβασή της στο Τμήμα, έλαβε Α.Β.Δ. ...) έφεση του ..., ο οποίος παραστάθηκε με δήλωση του άρθρου 231 παρ. 1 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, ΦΕΚ Α'127) της πληρεξουσίας δικηγόρου του Ουρανίας Μπαρμπάκη (ΑΜ/ΔΣΑ 40163)

κ α τ ά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου και

κ α τ ά της τεκμαιρόμενης σιωπηρής απόρριψης, από τη Γενική Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα – Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, της με αριθμ. πρωτ. ... αίτησής του.

Το ν.π.δ.δ. με την επωνυμία «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-Ε.Φ.Κ.Α., βλ. άρθρο 1 του ν. 4670/2020, Α'43), που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα από το Διοικητή του, παραστάθηκε δια του ιδίου, ως άνω, Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Κατά τη συνεδρίαση το Δικαστήριο άκουσε:

Τον Πάρεδρο του Ν.Σ.Κ., ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης και

Τον Επιτροπεύοντα Πάρεδρο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε ομοίως την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη εξ αποστάσεως, κατ' άρθρο 295 παρ. 2 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την παρουσία όλων των ανωτέρω μελών του.

Αφού άκουσε την εισήγηση του Παρέδρου Αριστοτέλη Σακελλαρίου

μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά το Νόμο

1. Με την υπό κρίση έφεση, όπως οι λόγοι της αναπτύσσονται με το παραδεκτώως κατατεθέν στις ... υπόμνημα, ο εκκαλών, πολιτικός συνταξιούχος (πρώην δικαστικός λειτουργός), ζητεί, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο ως άνω δικόγραφο, την ακύρωση της τεκμαιρόμενης, από την πάροδο τριμήνου, απόρριψης από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, της με αριθμ. πρωτ. ... αίτησής του. Με την αίτησή του αυτή, ο εκκαλών ζητούσε να αναγνωρισθεί, χωρίς εξαγορά, ως συντάξιμος, ο χρόνος της άσκησής του σε δικηγόρο, για το διάστημα από 20.3.1974 έως 28.8.1974 και από 10.9.1974 έως 9.7.1975, καθόσον, κατά τους ισχυρισμούς του, αποτέλεσε αυτοτελώς αναγκαίο κατά νόμο προσόν κατά τη συμμετοχή του στο διαγωνισμό για την εισαγωγή του στο δικαστικό σώμα. Η αίτησή του αυτή έγινε εν μέρει δεκτή, με την ... πράξη του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., που εκδόθηκε μεν πριν από την άσκηση της κρινόμενης έφεσης, χωρίς ωστόσο να έχει κοινοποιηθεί στον εκκαλούντα και με την οποία αναγνωρίστηκε ως συντάξιμος ο χρόνος προσόντος για τον διορισμό του, από 10.9.1974 έως 17.6.1975, διάρκειας εννέα μηνών και οκτώ ημερών (00-09-08), ήτοι, κατά την αιτιολογία της πράξης «τόσος χρόνος προσόντος του ανωτέρω, όσος απαιτείται για τη μεγιστοποίηση της σύνταξής του» και ορίστηκε το ποσό της οφειλόμενης από τον συνταξιούχο εισφοράς, κατ' άρθρο 17 του ν. 2084/1992, σε 4.563,66 ευρώ. Εντούτοις, κατόπιν της με αριθμ. πρωτ. ΓΛΚ ... αίτησης του ανωτέρω συνταξιούχου, η ως άνω ... πράξη ανακλήθηκε, με την ... πράξη του Προϊσταμένου της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ, επιβεβαιώνοντας ούτως και ρητώς την άρνηση της συνταξιοδοτικής διοίκησης να αναγνωρίσει, χωρίς εξαγορά ως συντάξιμο τον ζητούμενο χρόνο. Ενόψει των ανωτέρω, η τελευταία αυτή πράξη (...) πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 111 παρ. 6 της Δικονομίας του

Απόφαση 1287/2022

Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, Α' 127), να θεωρηθεί συμπροσβαλλόμενη με την σιωπηρή απόρριψη της με αριθμ. πρωτ. ... αίτησης του εκκαλούντος. Κατ' ακολουθίαν, η ένδικη έφεση, για την οποία καταβλήθηκε το προσήκον παράβολο (με το 3027762 Σειράς Α, έντυπο παραβόλου του Δημοσίου), έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως και, επομένως, πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητά της.

2. Η κρινόμενη έφεση παραδεκτώς στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο νομιμοποιείται πάντοτε παθητικώς στη δίκη επί εφέσεων κατά συνταξιοδοτικών πράξεων ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. τις διατάξεις του ισχύοντος κατά το χρόνο άσκησης της έφεσης άρθρου 8 του π.δ/τος 1225/1981, Α'304 και ήδη το άρθρο 112 παρ. 2 της Δικονομίας του Ελ.Σ.). Επιπλέον, παραδεκτώς μετέχει στη δίκη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 70 παρ. 9 του ν. 4387/2016, και ο «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» (ε-Ε.Φ.Κ.Α.), που συστάθηκε με το άρθρο 51 του ν. 4387/2016 (Α' 85) και μετονομάστηκε ως άνω με το άρθρο 51Α του ίδιου νόμου (όπως προστέθηκε με το άρθρο 1 ν. 4670/2020, Α' 43), στον οποίο έχουν ήδη περιέλθει οι εν γένει αρμοδιότητες που αφορούν στις συντάξεις του Δημοσίου (άρθρα 51 παρ. 1, 53 παρ. 2 ν. 4387/2016 και 395 ν. 4512/2018 Α'5) και στον οποίο εντάσσεται πλέον, ως ιδιαίτερη κατηγορία, το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων (άρθρα 1 και 19 του ν. 4670/2020).

3. Στον Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007, Α'210) ορίζεται στο άρθρο 12 ότι: «1. (...) 2. Λογίζεται σαν συντάξιμος και προσμετράται στη λοιπή συντάξιμη υπηρεσία και ο χρόνος των παρακάτω προϋπηρεσιών των δημόσιων υπαλλήλων. α) (...) γ) Κάθε προϋπηρεσία στο εσωτερικό ή εξωτερικό, αν και για όσο χρονικό διάστημα αυτή απαιτείται σαν προσόν για την πρόσληψη υπαλλήλου στη δημόσια υπηρεσία, εφόσον ο υπάλληλος αποχωρεί τελικά από τη θέση αυτή (...) Ως προϋπηρεσία για την εφαρμογή της περίπτωσης αυτής νοείται και η δικηγορική, η ιατρική κ.λ.π., καθώς και ο χρόνος για την απόκτηση της ειδικότητας που απαιτείται ως προσόν για την πρόσληψη του υπαλλήλου, σε καμιά όμως περίπτωση και ο χρόνος μαθητείας ή πρακτικής άσκησης ή εμπειρίας που τυχόν απαιτήθηκε για την απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος (...)». Κατά πάγια νομολογία, από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι λογίζεται συντάξιμη και προσμετράται στη λοιπή συντάξιμη υπηρεσία του υπαλλήλου κάθε προϋπηρεσία του και για όσο χρονικό διάστημα αυτή αποτέλεσε προσόν διορισμού στη δημόσια θέση, από την οποία αυτός τελικώς συνταξιοδοτείται. Στην έννοια της

ως άνω προσμετρητέας συντάξιμης προϋπηρεσίας περιλαμβάνεται και η δικηγορική, ιατρική κ.λπ. προϋπηρεσία, όταν συγκεκριμένος χρόνος αυτής απαιτείτο ρητώς από τις σχετικές με την πρόσληψη του υπαλλήλου διατάξεις ως προσόν διορισμού. Συντάξιμη προϋπηρεσία, ωσαύτως, αποτελεί και ο χρόνος της πρακτικής άσκησης ή μαθητείας ή εμπειρίας για την απόκτηση της άδειας άσκησης του επαγγέλματος, εφόσον συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας πρακτική άσκηση, μαθητεία ή εμπειρία αποτελούσε, κατά ρητή νομοθετική πρόβλεψη, ειδικό και ανεξάρτητο προσόν διορισμού κατά τη διαδικασία διορισμού του υπαλλήλου. Για την εφαρμογή δε των ανωτέρω διατάξεων, ως προσόν διορισμού νοείται κάθε προϋπηρεσία που κατά τη συγκεκριμένη διαδικασία πρόσληψης του υπαλλήλου προβλεπόταν ως τυπικό προσόν διορισμού για τη δημόσια θέση, έστω και εάν ο υπάλληλος, μολονότι τη διέθετε, διορίστηκε τελικώς κάνοντας χρήση ανώτερου και επιπρόσθετου προσόντος. Ειδικότερα, σε περίπτωση που για την πρόσληψη του υπαλλήλου απαιτείτο, ως αυτοτελές προσόν διορισμού, διαζευκτικώς με την ιδιότητα του δικηγόρου, συγκεκριμένης διάρκειας πρακτική άσκηση σε δικηγόρο, ο χρόνος της άσκησης αυτής λογίζεται συντάξιμος και προσμετράται στη λοιπή υπηρεσία του, ανεξαρτήτως του εάν ο ίδιος συμμετείχε στη διαδικασία με τη δικηγορική ιδιότητα και, επομένως, ο χρόνος της πρακτικής άσκησης δεν αποτέλεσε πράγματι προσόν για το διορισμό του. Και αυτό διότι, υπό την αντίθετη εκδοχή, εάν, δηλαδή, ο χρόνος της πρακτικής άσκησης θεωρείτο συντάξιμος μόνο για όσους υπαλλήλους πράγματι προσλήφθηκαν με τυπικό προσόν την εν λόγω άσκηση, θα ετίθεντο αδικαιολογήτως σε δυσμενέστερη, από συνταξιοδοτική άποψη, θέση όσοι κατά την ίδια διαδικασία πρόσληψης συμμετείχαν με την ιδιότητα του δικηγόρου, ήτοι με επιπρόσθετα και αυξημένα, σε σχέση με τους συνυποψήφιους τους, τυπικά προσόντα και, παρά ταύτα, δεν θα μπορούσαν να προσμετρήσουν ως συντάξιμο τον χρόνο της άσκησής τους. Συνεπώς, ο χρόνος πρακτικής άσκησης σε δικηγόρο δικαστικού λειτουργού, που συμμετείχε σε διαγωνισμό για την εισαγωγή του στο δικαστικό σώμα με τη δικηγορική ιδιότητα, προσμετράται στη συντάξιμη υπηρεσία του, εφόσον, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, προσόν για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό ήταν και ο χρόνος της άσκησης αυτής (βλ. Ελ.Συν. Ολ. 327/2018, 1520/2016, 4709, 4708/2015, 1897/2009 Τμ. II 891, 343/2020, 139/2017, 817/2016, 139/2014, 4718/2013). Τέτοιες δε ρυθμίσεις περιελάμβανε το ν.δ. 962/1971 «Περί κώδικος δικαστικών λειτουργών» (Α' 183), το οποίο ίσχυε κατά τον χρόνο διορισμού του εκκαλούντος, το οποίο προέβλεπε, στο άρθρο 109 ότι «1. Εις θέσιν Παρέδρου φορολογικού Πρωτοδικείου διορίζεται ο ευδοκιμήσας εν διαγωνισμώ διεξαγομένω ενώπιον

Απόφαση 1287/2022

επιτροπής (...))» και στο άρθρο 111 ότι «1. Εις τον διαγωνισμόν γίνεται δεκτός α) ο διατελών ή διατελέσας δικηγόρος, β) ο κάτοχος πτυχίου Νομικού Τμήματος Νομικής Σχολής με βαθμόν άριστα ή λίαν καλώς μετά ενιαυσίαν τουλάχιστον πρακτικήν άσκησιν κατά τας περί ασκουμένων δικηγόρων διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας, γ) ...».

4. Ο ν. 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α΄ 165), κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ήτοι κατά το χρόνο λύσης της υπαλληλικής σχέσης του εκκαλούντος, ορίζει στο άρθρο 4 υπό τον τίτλο «Συντάξιμη υπηρεσία πολιτικών υπαλλήλων» ότι: «1. Πραγματική συντάξιμη υπηρεσία είναι όλος ο χρόνος, που διανύεται στις θέσεις του άρθρου 3 με υπαλληλική ιδιότητα και λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της σύνταξης, με την προϋπόθεση ότι καταβλήθηκαν οι προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές. 2. Συντάξιμη λογίζεται και κάθε υπηρεσία, που έχει παρασχεθεί στο Δημόσιο, στους ο.τ.α. και τα άλλα ν.π.δ.δ. με οποιαδήποτε σχέση, ο χρόνος στρατιωτικής υπηρεσίας γενικά, ο χρόνος εκπαιδευτικής άδειας μέχρι δύο έτη, καθώς και ο χρόνος γονικής άδειας ανατροφής παιδιών, με την προϋπόθεση καταβολής της προβλεπόμενης από το άρθρο 17 εισφοράς. 3. ...», στο άρθρο 17, στην παρ. 1, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 8 παρ. 13 του ν. 2592/1998 (Α΄ 57), ότι: «1. Για κάθε συντάξιμη υπηρεσία επιβάλλεται υποχρεωτικά υπέρ του Δημοσίου στον υπάλληλο μηνιαία εισφορά, η οποία ανέρχεται στο ποσοστό, που ισχύει κάθε φορά για τους ασφαλισμένους στην κύρια κοινή ασφάλιση του ΙΚΑ, υπολογίζεται δε στο σύνολο των πάσης φύσεως αποδοχών των υπαλλήλων και λειτουργών γενικά, που συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο, με εξαίρεση τις κοινωνικού χαρακτήρα έκτακτες παροχές (...))» και στην παρ. 2, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 5 παρ. 5 του ν. 2320/1995 (Α΄133), ότι «2. Για την αναγνώριση των υπηρεσιών της παρ. 2 του άρθρου 4, καθώς και για κάθε άλλη συντάξιμη υπηρεσία για την οποία δεν έχουν καταβληθεί εισφορές στο Δημόσιο ή σε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, καταβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο η ασφαλιστική εισφορά που προβλέπεται από την παρ. 1 του άρθρου αυτού, υπολογίζεται δε στο σύνολο των πάσης φύσεως τακτικών αποδοχών που λαμβάνει, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης για αναγνώριση. Η αναγνώριση γίνεται με πράξη της αρμόδιας διεύθυνσης συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, στην οποία καθορίζεται ο αναγνωριζόμενος χρόνος, το ποσό που πρέπει να καταβληθεί, καθώς και ο τρόπος καταβολής, ο οποίος ορίζεται σε τόσες μηνιαίες δόσεις, όσοι είναι οι μήνες που αναγνωρίζονται», στο άρθρο 18, στην παρ. 1, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 5

παρ. 5 του ν. 2320/1995, ότι: «1. Στις διατάξεις των άρθρων 3 έως και 17 του παρόντος υπάγονται τα πρόσωπα που διορίζονται για πρώτη φορά ως μόνιμοι υπάλληλοι ή κατατάσσονται ως στρατιωτικοί από την 1η Ιανουαρίου 1993 και μετά, εφόσον δεν έχουν ασφαλισθεί μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 1992 σε κανέναν ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης», και στο άρθρο 20 παρ. 4, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 5 παρ. 6 του ν. 2320/1995, ότι: «4. Οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 17 έχουν εφαρμογή και για όσους υπηρετούν κατά την 31η Δεκεμβρίου 1992, εφόσον θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μετά την 1η Ιανουαρίου 1998 η δε εισφορά εξαγοράς υπολογίζεται στο ποσοστό που ισχύει κατά το χρόνο της υποβολής της σχετικής αίτησης για αναγνώριση και επί των αποδοχών του υπαλλήλου επί των οποίων ενεργείται κατά τον ίδιο χρόνο η κράτηση για σύνταξη. Αν για το χρόνο αυτόν έχουν καταβληθεί ασφαλιστικές εισφορές σε άλλο φορέα κύριας ασφάλισης, απαλλάσσονται της εισφοράς εξαγοράς. Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων δεν εφαρμόζονται για προϋπηρεσίες που έχουν παρασχεθεί στο Δημόσιο, στους ο.τ.α. και τα άλλα ν.π.δ.δ. (...)». Τέλος, το άρθρο 19 παρ. 7 του ίδιου ως άνω ν. 2084/1992, που στην αρχική διατύπωσή του όριζε ότι «7. Οι υπάλληλοι, πολιτικοί και στρατιωτικοί, που έχουν προσληφθεί μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1992, εφόσον συμπληρώσουν δεκαπενταετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, μπορούν να αποχωρούν με αίτησή τους, και πριν από το όριο ηλικίας, θεμελιώνοντας δικαίωμα σύνταξης κατά παρέκκλιση των διατάξεων των άρθρων 1 και 26 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων. Η σύνταξη όμως αυτή αρχίζει να καταβάλλεται μετά τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου (65ου) έτους της ηλικίας», κατά τον κρίσιμο χρόνο, έχει ήδη τροποποιηθεί από τις διατάξεις των άρθρων πρώτου παρ. Β υποπαρ. Β2 περ. η' του ν. 4093/2012 και 4 παρ. 1 περ. α' του ν. 4151/2013 και ορίζει ότι: «7. Υπάλληλοι και λειτουργοί του Δημοσίου, καθώς και στρατιωτικοί που έχουν ασφαλισθεί, για κύρια σύνταξη, σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό πριν την 1.1.1993, δικαιούνται σύνταξη από το Δημόσιο κατά παρέκκλιση των διατάξεων των άρθρων 1 και 26 του π.δ. 169/2007, εφόσον αποχωρούν με αίτηση τους και έχουν συμπληρώσει 15ετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία και το 67ο έτος της ηλικίας τους. Η συμπλήρωση της ανωτέρω 15ετούς συντάξιμης υπηρεσίας δεν συνιστά θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, κατά την έννοια των διατάξεων των προηγούμενων περιπτώσεων. Οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου δεν έχουν εφαρμογή για τα αναφερόμενα σε αυτές πρόσωπα, τα οποία κατά την 31.12.2012 είχαν συμπληρώσει 15ετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία και το 65ο έτος της ηλικίας τους».

Απόφαση 1287/2022

5. Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 2084/1992 παγιώθηκε η καθιερωθείσα δια του άρθρου 6 του ν. 1902/1990 (Α' 138) συμβολή των υπαλλήλων στη χρηματοδότηση των συντάξεων του Δημοσίου διά της υποχρεωτικότητας της ασφάλισης στο Δημόσιο και της καταβολής εισφορών επί του συνόλου των πάσης φύσεως αποδοχών τους. Κατά δε τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 17 του ν. 2084/1992, όπως αντικαταστάθηκε από τότε που ίσχυσε από τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 του ν. 2320/1995, η οποία έχει εφαρμογή και για όσους υπηρετούν κατά την 31^η Δεκεμβρίου 1992, εφόσον θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μετά την 1η Ιανουαρίου 1998 (βλ. άρθρο 20 παρ. 4 του ίδιου νόμου), για κάθε συντάξιμη υπηρεσία που προσμετράται στη συντάξιμη υπηρεσία του υπαλλήλου, εφόσον για την υπηρεσία αυτή δεν έχουν καταβληθεί εισφορές στο Δημόσιο ή σε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, απαιτείται η καταβολή της οριζόμενης στο ίδιο άρθρο (17 παρ. 1 του ν. 2084/1992) συνταξιοδοτικής εισφοράς. Κατ' αντιδιαστολή, οι ανωτέρω υπηρεσίες αναγνωρίζονται χωρίς την καταβολή εισφοράς στην περίπτωση που ο υπάλληλος έχει θεμελιώσει έως 31 Δεκεμβρίου 1997 συνταξιοδοτικό δικαίωμα, η διαφοροποίηση δε αυτή δεν αντιβαίνει στη συνταγματική αρχή της ισότητας, καθόσον θεσπίσθηκε επί τη βάση του απρόσωπου και αντικειμενικού κριτηρίου του χρόνου που υπηρετούσε ο υπάλληλος και του χρόνου θεμελίωσης δικαιώματος σύνταξης (Ελ.Συν. Τμ. II 1578/2020, 936/2018, 3278/2014).

6. Στην υπό κρίση υπόθεση, από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Ο εκκαλών διορίστηκε στις 8.10.1977 σε θέση Παρέδρου Διοικητικών Πρωτοδικείων, κατόπιν επιτυχίας του στον διαγωνισμό που διεξήχθη στις 21.3.1977, στον οποίον, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 111 παρ. 1 περ. α' του ν.δ/τος 962/1971, συμμετείχε με τυπικό προσόν την ιδιότητα του δικηγόρου (βλ. το Δελτίο Ατομικής και Υπηρεσιακής Κατάστασης). Στις 30.6.2015 αποχώρησε από την υπηρεσία με το βαθμό του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και με την ... πράξη του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων, του κανονίστηκε σύνταξη, πληρωτέα από 1.7.2015, με βάση συνολική συντάξιμη υπηρεσία από έτη 37-08-23. Στην πράξη αυτή, διευκρινίζεται, σε απάντηση σχετικού αιτήματος του εκκαλούντος, ότι «Η αναγνώριση χρόνου πρακτικής άσκησης σε δικηγόρο, που απαιτήθηκε ως προσόν για την συμμετοχή του ανωτέρω στον διαγωνισμό για την πρόσληψη δικαστικών λειτουργών, θα εξεταστεί μετά την υποβολή βεβαίωσης του Ταμείου Νομικών, από την οποία θα προκύπτει ότι ο χρόνος αυτός έχει αναγνωρισθεί συντάξιμος ή όχι στο ταμείο αυτό (άρθρο 11 του π.δ. 169/2007)». Με την ... αίτησή του προς το Γ.Λ.Κ., ο εκκαλών

ζήτησε την αναγνώριση, ως συντάξιμου, χωρίς εξαγορά, του χρόνου πρακτικής άσκησης του σε δικηγόρο, από 20.3.1974 έως 28.8.1974 και από 10.9.1974 έως 9.7.1975, προσκομίζοντας αφενός μεν την από ... βεβαίωση του Δικηγορικού Συλλόγου ..., από την οποία προκύπτει ότι κατά τα ανωτέρω διαστήματα «ασκήθηκε πρακτικά» αρχικώς στον Δικηγορικό Σύλλογο ... και ακολούθως στον Δικηγορικό Σύλλογο ..., αφετέρου δε, την από ... βεβαίωση της Διευθύντριας Ασφάλισης του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολουμένων – Τομέας Ασφάλισης Νομικών, από την οποία προκύπτει ότι ο εκκαλόν δεν ασφαλίστηκε στο Ταμείο, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 730/1977 διότι διορίστηκε ως δικαστής διοικητικών δικαστηρίων προ της 1.12.1977 και δεν είχε υποβάλει αίτηση για ασφάλιση στο Ταμείο μέσα σε έξι μήνες από την ισχύ του παραπάνω νόμου. Σε απάντηση της αίτησης αυτής, εκδόθηκε η ... πράξη του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., με την οποία αναγνωρίστηκε ως συντάξιμος ο χρόνος προσόντος για τον διορισμό του, από 10.9.1974 έως 17.6.1975, διάρκειας εννέα μηνών και οκτώ ημερών (00-09-08), ήτοι, κατά την αιτιολογία της πράξης «τόσος χρόνος προσόντος του ανωτέρω, όσος απαιτείται για τη μεγιστοποίηση της σύνταξής του» και ορίστηκε το ποσό της οφειλόμενης από τον συνταξιούχο εισφοράς, κατ' άρθρο 17 του ν. 2084/1992, σε 4.563,66 ευρώ. Επιπλέον, η σύνταξη του ανωτέρω, αναπροσαρμόστηκε με την ... Πράξη του ίδιου οργάνου, βάσει του αυξημένου χρόνου συντάξιμης υπηρεσίας (από έτη 38-06-01). Εντούτοις, κατόπιν της με αριθμ. πρωτ. ΓΛΚ ... αίτησης του εκκαλούντος, η ... πράξη ανακλήθηκε, με την ... πράξη του Προϊσταμένου της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ, επιβεβαιώνοντας ούτως την άρνηση της συνταξιοδοτικής διοίκησης να αναγνωρίσει, χωρίς εξαγορά ως συντάξιμο τον ζητούμενο χρόνο, ενώ παράλληλα, αναπροσαρμόστηκε εκ νέου η σύνταξη, με επαναφορά του συντάξιμου χρόνου και του ποσού της σύνταξης στα αρχικώς κανονισθέντα. Με την κρινόμενη έφεση, ο εκκαλόν ζητεί την ακύρωση της κατά τα ανωτέρω άρνησης της συνταξιοδοτικής διοίκησης να αναγνωρίσει, χωρίς εξαγορά, τον ανωτέρω χρόνο προσόντος για το διορισμό, υποστηρίζοντας ότι ο χρόνος αυτός προσμετράται κατά νόμο χωρίς εξαγορά, επικουρικώς δε, ότι ακόμη και αν θεωρηθεί ότι εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 2084/1992 που επιτάσσουν την εξαγορά του χρόνου αυτού, ο ίδιος εμπίπτει, κατά τις μεταβατικές διατάξεις του νόμου αυτού, στην κατηγορία συνταξιούχων που, ενόψει του χρόνου διορισμού τους και του γεγονότος ότι έως 31.12.1997 είχαν συμπληρώσει δεκαπενταετή τουλάχιστον πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, εξαιρούνται από την εφαρμογή των διατάξεων αυτών.

Απόφαση 1287/2022

7. Στο άρθρο 162 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, Α'127) ορίζεται ότι: «1. Τμήμα του Δικαστηρίου, όταν επιλαμβάνεται υπόθεσης, στην οποία ανακύπτει ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων ή κρίνει ότι διάταξη τυπικού νόμου αντίκειται σε διάταξη υπέρτερης τυπικής ισχύος, χωρίς το ζήτημα αυτό να έχει κριθεί με προηγούμενη απόφαση της Ολομέλειας, μπορεί, με απόφασή του, που δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, να υποβάλει σχετικό προδικαστικό ερώτημα στην Ολομέλεια. Οι παρ. 4 και 6 του άρθρου 163 εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτή. (...) 2. Η απόφαση της Ολομέλειας είναι υποχρεωτική για το Τμήμα που υπέβαλε το ερώτημα και δεσμεύει τους παρεμβάντες ενώπιον της Ολομέλειας». Με τις ανωτέρω διατάξεις, προβλέπεται στις δίκες ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου η δυνατότητα υποβολής από Τμήμα του Δικαστηρίου προδικαστικού ερωτήματος προς την Ολομέλεια αυτού, μεταξύ άλλων, όταν κατά την εξέταση εκκρεμούς ενώπιόν του υπόθεσης ανακύπτουν ζητήματα που από τη φύση τους έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών (βλ. ΕλΣ Ολ. 742/2018, Τμ. Τρίτο 774/2021, Τμ. Τέταρτο 957/2021, Τμ. II 930/2019, απόφ. ΕΔΔΑ της 12.2.2019, Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελλάδος, σκ. 17, 34, πρβλ. ΣτΕ Ολ. 601/2012).

8. Παρά το γεγονός ότι παγίως αναγνωρίζεται από τη νομολογία, κατά τα αναφερθέντα στην τρίτη σκέψη της παρούσης, η υποχρέωση της συνταξιοδοτικής διοίκησης να προσμετρήσει στη συντάξιμη υπηρεσία δικαστικού λειτουργού τον χρόνο πρακτικής άσκησης σε δικηγόρο, που προβλεπόταν από τις διατάξεις που διείπαν τον διορισμό του ως αυτοτελές προσόν διορισμού, διαζευκτικώς με την ιδιότητα του δικηγόρου, ανεξαρτήτως του εάν ο ίδιος συμμετείχε στη διαδικασία με τη δικηγορική ιδιότητα, εντούτοις, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου ουδέποτε έχει αποφανθεί σχετικά με τις προϋποθέσεις για την προσμέτρηση του χρόνου αυτού, και ειδικότερα, αν για την προσμέτρηση της υπηρεσίας αυτής απαιτείται ή μη η καταβολή της αντίστοιχης εισφοράς από τον συνταξιούχο. Αντιθέτως, σε επίπεδο τελεσίδικων αποφάσεων, στο Ελεγκτικό Συνέδριο έχουν διατυπωθεί κρίσεις που υπό προϋποθέσεις δύνανται να θεωρηθούν αποκλίνουσες μεταξύ τους (βλ. ΕλΣυν Τμ. II 1578/2020, 298/2022). Για την οριστική απόφαση επί του ζητήματος αυτού, που αποτελεί το κύριο αντικείμενο της ένδικης διαφοράς και διέπεται από τις διατάξεις του ν. 2084/1992 που αναφέρονται στην τέταρτη σκέψη της παρούσης, απαιτείται να επιλυθούν τα ακόλουθα ερμηνευτικά ζητήματα:

Α. Αν, για την προσμέτρηση στη συντάξιμη υπηρεσία υπαλλήλου της προϋπηρεσίας που αναφέρεται στο άρθρο 12 παρ. 2 περ. γ' του Συνταξιοδοτικού

Κώδικα –και ειδικότερα της πρακτικής άσκησης σε δικηγόρο, που κατά τις οικείες διατάξεις αποτελούσε αυτοτελές προσόν διορισμού του εκκαλούντος– και εφόσον για την υπηρεσία αυτή δεν έχουν καταβληθεί εισφορές στο Δημόσιο ή σε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, απαιτείται ή όχι η καταβολή της οριζόμενης στο άρθρο 17 του ν. 2084/1992 συνταξιοδοτικής εισφοράς.

B. Σε καταφατική περίπτωση, τίθενται τα ακόλουθα ζητήματα ως προς την ερμηνεία της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 20 παρ. 4 του ν. 2084/1992, κατά την οποία «οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 17 έχουν εφαρμογή και για όσους υπηρετούν κατά την 31^η Δεκεμβρίου 1992, εφόσον θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μετά την 1^η Ιανουαρίου 1998»:

B.1. Αν θεωρείται ότι θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης πριν από την 31.12.1997 και επομένως εξαιρούνται από την υποχρέωση εξαγοράς του αναγνωριζόμενου χρόνου μόνον όσοι έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσία μέχρι την ημερομηνία αυτή (δοθέντος ότι «πριν από την απομάκρυνση δεν είναι γνωστή η αιτία εξόδου από την υπηρεσία, με την οποία συναρτάται και ο χρόνος της πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, η οποία πρέπει κατά περίπτωση, δηλαδή ανάλογα με τον ειδικότερο λόγο αποχώρησης, να έχει συμπληρωθεί για να θεμελιωθεί δικαίωμα σύνταξης» βλ. ΕλΣυν 1060/2015, 49, 501/2016) ή όσοι κατά την ημερομηνία αυτή έχουν συμπληρώσει τον απαιτούμενο για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος χρόνο πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, ανεξάρτητα από το χρόνο αποχώρησής τους, που μπορεί να λάβει χώρα πολύ μεταγενέστερα.

B.2. Στην τελευταία περίπτωση, κατά την οποία οι υπάλληλοι που εξαιρούνται από την υποχρέωση εξαγοράς προσδιορίζονται ανεξάρτητα από το χρόνο αποχώρησής τους από την υπηρεσία, τίθεται το ζήτημα αν θεωρούνται ότι θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα την 31.12.1997 μόνο όσοι κατά την ημερομηνία αυτή έχουν συμπληρώσει τον προβλεπόμενο στο άρθρο 1 παρ. 1 περ. α' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα χρόνο πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας (ήτοι καταρχήν εικοσιπενταετία), ή και εκείνοι που κατά τον χρόνο εκείνον έχουν συμπληρώσει δεκαπενταετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, σύμφωνα με την εξαιρετική διάταξη του άρθρου 19 παρ. 7 του ν. 2084/1992 (πρβλ. ΕλΣυν Τμ. II 55/2020). Τούτο δε, λαμβανομένων υπόψη ότι: α) η βάση της διάταξης αυτής θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος συνδεόταν – κατά την αρχική γραμματική της διατύπωση – με την προηγούμενη αποχώρηση του υπαλλήλου από την υπηρεσία (βλ. διάταξη: «Οι υπάλληλοι... μπορούν να αποχωρούν από την υπηρεσία, θεμελιώνοντας δικαίωμα σύνταξης...» βλ. και εισηγητική έκθεση του ίδιου νόμου:

Απόφαση 1287/2022

«επιφέρεται τομή στο ισχύον συνταξιοδοτικό δίκαιο με την καθιέρωση απόκτησης δικαιώματος και σε εκείνους που παραιτούνται με 15 έτη συντάξιμης υπηρεσίας ...»), β) ο εκκαλών ουδέποτε αξιοποίησε τη δυνατότητα που του παρείχε η ειδική και εξαιρετική αυτή διάταξη και γ) κατά το χρόνο αποχώρησης του εκκαλούντος από την υπηρεσία, η κρίσιμη διάταξη, μετά από επανειλημμένες τροποποιήσεις της, προέβλεπε πλέον ρητά ότι «Η συμπλήρωση της ανωτέρω 15ετούς συντάξιμης υπηρεσίας δεν συνιστά θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, κατά την έννοια των διατάξεων (...)».

9. Ενόψει των ανωτέρω, και λαμβάνοντας υπόψη ότι το ζήτημα τούτο εμφανίζεται σε επαρκή αριθμό εκκρεμών υποθέσεων, η δε επίλυση αυτού είναι επιπλέον αναγκαία και για την προσήκουσα εκτέλεση από τη συνταξιοδοτική διοίκηση των αποφάσεων που έχουν ήδη εκδοθεί για το ζήτημα της προσμέτρησης του χρόνου πρακτικής άσκησης, το Τμήμα κρίνει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος προς την Ολομέλεια του Δικαστηρίου. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει να υποβληθεί προδικαστικό ερώτημα στην Ολομέλεια, κατ' εφαρμογή του άρθρου 162 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου να αποφανθεί για το ζήτημα αυτό. Επιπλέον, πρέπει να διαταχθεί η δημοσίευση περίληψης της παρούσας σε δύο εφημερίδες των Αθηνών (άρθρο 163 παρ. 4 της Δικονομίας).

Για τους λόγους αυτούς

Παραπέμπει την υπόθεση στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά τα ειδικώς αναφερόμενα στο σκεπτικό της παρούσας.

Διατάσσει τη δημοσίευση περίληψης της απόφασης αυτής σε δύο εφημερίδες των Αθηνών.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε, στην Αθήνα, στις 17 Ιουνίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΣΑΡΛΑ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις

18 Ιουλίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΣΗΜΙΝΑ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΣΑΡΛΑ